

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 202 (6533). 1966 ч. август 27, суббота | Өртээ 2 көп.

КОМСОМОЛГА ПАРТИЙЖИ ӨЗЕКТИ БЫЖЫГЛААР

«ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ БОЛЗА КОМСОМОЛДУ УДУРТУРУН
ЭКИЖИДЕР БОЛГАШ КОМСОМОЛ НАДРЛАРЫН ШЫДАМЫККАЯ БАЗА НИ-
ЧЭЭНГЕИЛИГ ИНИЖИДЕР, ОЛАРГА ПОЛИТИКТИГ БОЛГАШ ОРГАНИ-
ЗАКЧЫ АЖЫЛДЫН ДУРЖУЛГАЗЫН ДАМЧЫДЫП БЭЗЭР УЖУРЛУГ, КОМСОМОЛ
ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНГА ПАРТИЙЖИ ӨЗЕКТИ БЫЖЫГЛААР... КОМСОМОЛ
ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНГА АЖЫЛДААРЫ-БИЛЕ АНЫЯК КОММУНИСТЕРНИ
НИИРЕРИ ДЭЗЭРГЕ ОЛАРГА ПАРТИЙЖИ ЭН ЧУГУЛА ДААЛГА
БОЛУР ДЕП НӨРҮШААН, ОЛАРНЫ УЖ АЖЫЛГА ИДЕПКЕЙЛИГ НИИ-
РИШТИРЕР ХЕРЕМ» деп, партиянын XXIII съездинге СЭКП ТН-ның өт-
чет иретинде айтылган.

Бистин чуртун эске-даа хей-хей партия организацияларында ышкыш,
30 хар чедир назмалыг коммунистер Тываның партия организацияларында
баз-ла баштап турар. Оларын иштинден элзиз хей ижиликер комсомол ор-
ганизацияларына, ылаңгыраа комсомолду удуртуу амылдан амылдан
болурун аргазы бар. Ычангаш аныяк коммунистерни—мергежилдиг ор-
ганизацияларны болгаш массачыларны комсомолду удуртуу амылче сүмө-
лөп, ону партияны чугула даалга кылдыр көрүп турар партия организа-
цияларынын ол практикасын өөренир, ону бүгү тала-биле даткирер херек.

Комсомолга партияжи өзеки быжыглаары—партия амылдарына бир
эң чугула херек дээрин партия организациялары харысалгага ап, биби-
шан, бо талазы-биле чамалык амылдарын кылган. Ычангаш-даа ол арга-
хемчелерини организациялар туар практиканы алгаш көргө, партияжи өзе-
ки комсомолга улуг ужуу-дузалыг чедир үнелгелери, ону эргейт дү-
бө көрүп, а чамалык организациялар аныяк коммунистерни комсомол амы-
лыче чоруткыш, оң соонда оларнын амыл-херезини дугайыг сонугура-
гай турар. Инижи-биле алырга, аныяк коммунистерни комсомолду
удуртуу амылыг быжыгалап турары бисте чогуур деңгээлде тургустун-
маан.

Ычангаа кайы партия организациязы бо чугула херекти холга ап, өч-
көчүзүгүн улаңдырып турар болду, ону комсомол-биле харылдазы
улам быжыгып турар. Маңаа хамаарыштыр бик чижикти ап көрөт. «Сут-
Хел» совхозтун парткомун аныяк коммунистер Тас-оол Ымыр-оолду совхоз-
тун ВЛКСМ комитетинин секретарына, Оорман Семдер-оолду — Алаан-
Мадыр салбыраа комсомол организациязынын секретарына амылдар
кылдыр даалга берген. Бо аныяк коммунистер комсомол баштыңы хүлээ-
лениг төлөтүп күсөдип турарлар. 1000 ажыг комсомолчуларды 25 ком-
сомол эге организацияларынын амыл-херез ВЛКСМ комитетинин секрета-
ры эш Ымыр-оол эки удуртуу, ылаңгыраа совхоз бугурулгелерине аныктар-
ны эвилелдеринге болуңуу организацион ролон көргүзүп турар. Оң уду-
рун ВЛКСМ комитетинин ат-алдары бедик, республиканың эки амылдыг
комсомол организацияларынын бирозинге санаттырып турары ычангаш
таварылга эвес. О. Семдер-оол комсомол эге организациязынын амылын
уудурун дугаа мергежил, мурунда кошкан амылдыг турган ол ор-
ганизацияны мурнакчыларын деңгээлде көдүрүп көп чорутуу.

Совхозтун парткомунун (секретары эш Шадыр-оол) оларны шилеп а-
ганы көчүтүп шык болган: аныяк коммунистер—аныяк-ишке чүткүлдүг
кижилер аныктар-биле анылап билгирин, болуңуу инициатива-биле
оларны амылче хаара түдүп шыаарын практика көргүсүн. «Сут-Хел»
совхозтун парткомунун эки үлгелер аскелер заерер ужурулуг.

Бистин республикада чээрби аныяк коммунистер комсомол эге
организацияларынын, комитеттеринин секретарлары болуп анылап тур-
ар. Оларын иштинден Чан-Хемчикте бис, Вүрүд—дарт кири, Моон а-
лаш көргө, комсомолга партияжи өзе дугайыг айткызын СЭКП-ниң
чамалык райкомнары ам-даа чөтпөс шийтирлөп, өчө дидим-биле эгелеп
кирбей турар-дыр. Ылаңгыраа Ала-Хем, Эрин, Бай-Тайга районнара
комсомол организацияларына амылдар аныяк коммунистер чүгө тывылбайн
турарлар? Чүгө дээрге комсомол амылыг партияжи удурулга ол чө-
рлерде кошкан тургустунган. Оң-биле кады, аныяк коммунистерниң ком-
сомолга амылдар бот-идеяктерин наудурун турар.

Чүгө партияжи актив эвес, харын коммунист кижи бугуру аныктар-
биле амылдарын болуңуу ыдыктыг хүлээлгези кылдыр санаарын, аныяк
салгалдын авангарды болуп болуңуу ролон комсомол бугуру күсөдип
аныяк-херекти эрге-ажыктары негеп турар. Ыныг коммунистерниң бисте
неудүзүр көчүтүп күзөчүг. Аныяк коммунист Монгуш Анай Вүрүд районда
«Коммунистче орук» колхозтун комсомол организациязынын секретары хүл-
ээлгези эки күсөдип, партиянын ат-алдарын бедик сагып турар. Ол
ышкыш, коммунист Монгуш Олан-оол «Барлык» совхозтун ВЛКСМ ком-
итетинин секретарында амылдан, аныктарын бедик хүндүткелни
чаалап алган.

Комсомолдуң амылынын чедишкенин болуру—партияжи удурулга
дан улуу-биле хамаарыш. Ол удурулганы утка-шынары чүл дээрге, бо-
дуңу мурунда тургустунган сорулгаларны шийтирлээринге комсомолчу-
ларны билдигил удурун чедип алыры, оларның чогадыкчы чүткүлүн
хөгжүдери, эки эгелээшкенирин деткири, частырылгар кылырындан баш
бурунгаар чайладыры болуп. Ычангаш партия организациялары болуңуу
эң ки аныяк коммунистерни комсомолга быжыглап тура, партияжи уду-
рулганын негелдерин оларга ханызы-биле угадыр; комсомолдуң хей
талалыг амыл-чорудуулганын оларны бот-идеяктерин хайныктырар ужу-
рулуг. Бо дээрге комсомол баштыны коммунисте партияжи дуза көргүзүрүн
эргеш-дир. Ычангаа, кайан партиянын комсомолче чорутканы ол аныяк
коммунист чаа амылды хүлээп алган соонда, партия организациязы оң
амылдан турарын дөнтөмал сонугураарын, партия хулааларына демги
эштиң илетилин алырын, а херек аларган таварылгада, аңаа бүгү тала-
мын дузасын көргүзүрүн утуп болбас. Ол ышкыш, партия болгаш комсо-
мол организацияларынын аразында харылдазын улам экижидери дээр,
партия организациязынын шийтирлерин комсомолдуң ай-шаанда че-
дишкенин күсөдип чедип алып дээр организастыг хемчелерин алып
ужурулуг. Чамалык партия организацияларынын практика нырынга шык
эвес амылдан турары ышкыш, комсомол организациязынын секретарына,
комитет негилгүчүнө, азы эске-даа амылыг коммунисти быжыгалап
каш, комсомол амылын сонугурап көрөс, чүгө секретарынын ол партия-
жи даалганы күсөдип турарын негээр, амылдың ханызын көрбөс ын-
дыг методдан шийтирлени-биле ушугар херек. Комсомолдуң нандыг-даа
ажыг чедишкени — партия-биле быжыг харылдазында.

Комсомол организацияларына партияжи өзеки быжыглаары — эң чу-
гула болгаш харысалгалыг сорулга. Ычангаш оң боттанышынын бе-
дик идея-политиктиг деңгел-биле чедип алыры чугула. Облестын партия
органациязы бо талазы-биле моон сонгаар-даа улуг ажыларын кылдыр
алар. Ычангаа, амы бо хүннерде партия организацияларында өтөттар
болгаш сонугулаар чоруп турар болгай. Оң-биле холбаштыр, партия ор-
ганизацияларынын сорулгазы—комсомолга амылдары-биле болуңуу аныяк
коммунистерни—ВЛКСМ-ге удуруңуу амылга мергежилдиг, аңаа сонугу-
галдыг, ук амылды боттарынын чүткүл-соруу-биле организастап шыдап-
тар кижиликер рекомендациялары чугула. Ыдыг кижиликер партиянын
хүрээленинде хей.

БҮГҮ КҮШТҮ—ДУЖУТТУ ЧИДИРИГ ЧОККА АЖААП АЛЫРЫНЧЕ!

Үе далаштырып тур, тараажы!

Республиканың хей-хей колхозта-
ры болгаш совхозтары бо чылын та-
раа, мал чени болгаш эске-даа көдө-
ажыл-агыл культураларын чагай
дузутуң өстүрөт. Ычангаш ам кол
сорулга ол дүжүттү кыска хуусаа
чидирг чокка ажаап ап, күрөңе пла-
нын күсөдип болгаш амыл-агыл
бугурун чедир хемчелдиг үрөңи-
ни болгаш мал чени, аш-чөм фон-
дун тургузуу алыры болур.

Каа-Хем, Тангы, Улут-Хем райо-
нарнын хей амыл-агылдары тараа,
мал чени культураларын массалыг
ажаап алышынын эгелээ. Каа-
Хем районун «Коммунистче орук»,
«Бүрүтгаар», «Денинчи орук»,
«Ленин аттыг», «Октябрь 30 чылы»
колхозтары тараа культураларын
ажаап алышынын калбарып, кү-
рөңе шыгачырыңче чаа дүжүттү
тараанын чорутуу эгелээ.

Бо чылын август 25-ке чедир
республиканың амыл-агылдары 3087
тонна тарааны саткан азы план кү-
селээни 5.1 хуу чедирген. Бо тала-
зы-биле «Бак-Тей» совхозтун тараа-
жылары организастыг чорутуу көрү-
түп, 900 га черини кызыл-тазын
ажаап ап, план бугураа 400 тонна
кызыл-тазын дугаар тургаш. 983
тоннаны дугааган. Тангы районун
«Межегей», «Элегес» совхозтарынын
ажыл-ишчилери тараа болгаш кү-
рөңе ажаап алышынын темпи-
лерин хүн бүгү чедип турарлар.

Устүңе алаан база Барыин-Лен-
чик, Бай-Тайга, Эрин, Чөөн-Хемчик
районнара дүжүт ажаап алышыны
массалыг эгелээ-даа болза, ол
районнарын амыл-агылдары тараа,
«Ялос комбайннарны», жаткалар-
ны, картофель казар болгаш тараа
арыглар машиналары септелгези
бо үе чедир дооспаанар. Шаннар,
тараа ууар скелеттар, хову турлагы-
ры ам-даа эгелее белеткеннине.

Тангы районун «Межегей», «Тил-
елте» совхозтары, «Революцияны
чалбынчы» колхозта тараа арыглар
пункттарынын механизаторлар амылдар
ам-даа дооспаанар. Кызылдың улу-
сун комбинатынын бугуру-биле
«Тилелте» совхозтун Бүр чер база
Шамбалыг бригадаларына 25 тонна
көдүрүг автокөчүрүм амылга чедир
тургустунмаан. «Тес-Хем», «Талы»,
«Барлык» совхозтары дүжүт ажаап
алышынын сезонунуң амыл аныяк
тургустунмаан, ажаап алышынын ма-
шиналары тус-тус механизаторларга
ам-даа нече быжыглаанар, тараа
шадлерин ажаап алышыны белет-
кенин турар, комбайннарнын шө-
дөр айы-биле амылдар график пла-
ны тургустунмаан, чайгы чер анда-
рылазынын, үрөңи утарынын гра-

фик планы база чок, хову турлагы-
ры болгаш шаңнар белен эвес. Ма-
шина-трактор паратынын септелге
ажылдарынын шынарын хынаар
ажыгче кошкык кичээлгей салып ту-
рар. Техника септелгезини шына-
рыңче кичээлгей салбайн турза, олар-
нын ажыг үрөңгө хей үе-шак иш-
тинде аңаа турары тараа ажаап
алышынынга аажок улуг когарал-
ды таварыштыры кымга-даа би-
лигир. Ажаап алышынынга хо-
жу-лашыккары кыска хуусаада
шиптирлени-биле чок кылып, бо ша-
лычы кампадыга бүгү тала-биле
белеткенин чугула.

Ажаап алышынын ажылдарынын
кол туртууу колхозтарын болгаш
совхозтарын боттарынын бүжү-биле
кылынар деп чүрөң тараажы бу-
руу билгип алыры чугула. Комбай-
нерлерин, чолаачыларын, шаң
ажылчыларын шугурут, кызымак
күч-аылы дүжүт ажаап алышы-
нынын чедишкенин доостурун
шиптирлээр, ычангаш ам минута
бугураа биске аажок үнелг.

Бо чылын дүжүттүң бир онзагай
чүтүл оң быжымын ден эваан бо-
лур. Ону эң кыска хуусаа. 12—14
ажыл хүнүнде чидирг чок ажаап
алыры ам кол сорулга. Ол сорулганы
чедишкенин күсөдип, механи-
затор калдарын, тараажы бугуру-
ту, ажаап алышынын техниказын амыл-
дар черинге тургузары, комбайннар-
нын көөр шадлерин баш ууар тола-
разы көчүтү чугула.

Комбайннарны тавыс тараалар ке-
зеринге, эл-шым-даа дигес амылдар
кылдыр таарыштырар. Бедик сынды
чагай тараалары кезип тургаш,
комбайнын халу эртпир дүргө чор-
туу болбас деп чүрөң бодары чу-
гула. СК-4 деп комбайнынын молотилка-
зыга секунд бугурунче 37 кг хей
эвес деналиг сынды тараа кирип,
оң шыгы 15 хуулан күрөңгөсө бол-
боза, мынча ол комбайн эки басты-
ры боозаа эки. Ычангаш тараа
шадун кезип эгелээлгенин мурунда
тараанын чагайын, сынынын сыры-
ны көрүп, кайы хере дүргө чоруу-
рун баш ууар тодаларын алыр. Оон
ангыда, чамалык амыл-агылдар дүргө
кезип каалтарын боозаа, тавычалай
кестирип тургаш, жаткаларын дозу
бил-биле кестирип, улуг ооаларын
кылып турар, оларны комбайн-
биле бастырып кезип турга, оон молотил-
казы тырып, амылдың темпаны оо-
жунай бээрин боозааи турар. Ол
ышкыш, тарааны комбайн-биле дөрт
кезип тургаш, халу эртпир дүргө чо-
рулуп, тырдылары база хоралыг,
оортан тараа чидирин болуп болгаш

комбайн үрелдир. Дөрт кезип тургаш,
комбайны ай-тавында чорутуп, ма-
жак чок амыг кестиреринин аргазы
бар. Хатка чытыр шаптырган тараа-
ны кезери база берге, ону дүжүтла-
дыг комбайнерлер чорутса-улам эки.
Ажаап алышынынга амылдан турар
адыкчи-механиктерни хүлээлгези бо
болгаш эске-даа болдуна дээр чет-
пестерни ай-шаанда чайладыры бо-
лур.

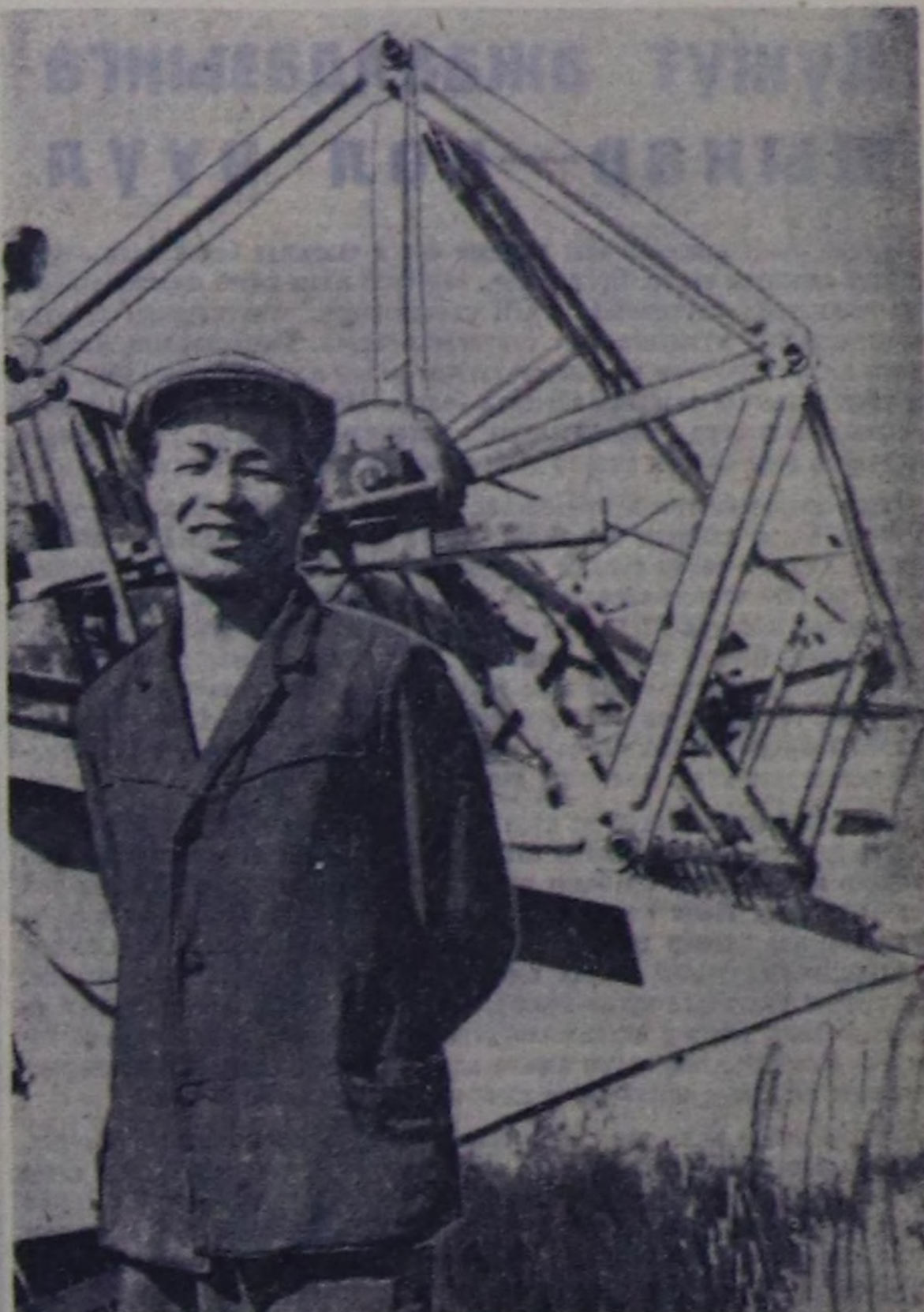
Дүжүт ажаап алышынын — кү-
рөңгөни болгаш бүгү улустун эң чу-
гула сорулгазы. Ону чедишкенин
күсөдип, беш чылын баштайгы
чылын планын күсөдип болгаш
ажыгчы чоннарын материалдыг ба-
за культуралыг байдалын улам ылай
бедилери хамаржыр. Ычангаш ка-
лаанын амыл-ишчилерин мурунда
дүжүт дээр демселге чалгыс-даа
шакты хей эртпирейн, эң-не кыска
хуусаада ону организастыг болгаш
бедик денелге чорутуу сорулга сал-
дынган.

Партия болгаш чааа дүжүт дээр
демселге ак-сеткилдиг күш-ажыл
дээр материалдыг сонугурадыг чаа-
чаа хемчелерин ап турар. Комбай-
нерлерге, трактористтерге, машинис-
терге норманы ажыг күсөткенин дээр
бедиктен амыл теледирин доктааткан.
Сезонда норманы күсөткенин дээр
совхозтарынын болгаш колхозтарын
комбайнерлеринге 4 центнер чедир
тарааны бээрин чөпшөөрүн. Тараа
сөөртүлгезинде амылдан турар чолаа-
чыларга дүжүт чок амылдары ба-
за планын күсөткенин дээр шалы-
нынга 20 хуулан негээр шаңнал сис-
темазын тургускаан. Материалдыг со-
нуугурадыг бо болгаш эске-даа хем-
челери көдө амыл-агылын амыл-
ишчилерин күш-ажыгчы болгаш
политиктиг идеякенин кытырп, дү-
жүт ажаап алышынын чедишкенин
доозарында идигин бээр.

Партия, совет, амыл-агыл бол-
гаш профсоюзтун организацияларынын
уудуруңууларынын хүлээлгези — дү-
жүт дээр демселге идеякенин
ажылдан турар кичилерге доктаал
сагыш салып, кичээлгенин өдөржө
улаңдырып болур. Хову турлагыры
аңи дериттенин, механизаторлар бол-
гаш тараажылар илг, амдыкын чө-
биле ай-шаанда хандырылган бо-
лур, олар ажыг сөмүтүлгө эки шы-
танарын дээр сагыш салыры чугула.

Партия, совет, кайа амыл-агыл
органнарын, республиканың кайа
ажыл-агылын бүгү амылдарынын
уудуруңууларынын сорулгазы—тегээр
чөтүгү турары тарааны кыска ху-
саа чидирг чок ажаап ап, дүжүт
ажаап алышынын организастыг
чоруткаш, тараа болгаш эске-даа про-
дукция сазар күрөңгенин план-ча-
гынын күсөдип, пландан ажыг про-
дуктулар сазарын чедип ап, четчир
хемчелдиг үрөңгенин ургаш, кайа
ажыл-агыл продуктуларына херек-
лелди хандырып, чаа беш чыл планы-
нын баштайгы чылын күсөдип болгаш
совхоз бугурулгезин улам бедик
көдүрүлүштү-биле демселгези бо-
лур. Ол дайычы сорулганы күсө-
диргенин минута бугураа үнелг. Үе
далаштырып тур, тараажы!

М. ХАЗБУЛАТОВ,
Тыва АССР-нин кайа амыл-агыл
министринин ораакчызы.

Бил-Хемде «Тилелте» колхоз бо чылын дүжүттүң 3037 тонна та-
рааны күрөңгөсө дүжүр. Берлинге ооаларын чедишкенин күсөдө-
лөп элэп артындай мурнакчы комбайнер Салчак Марат ажаап алышы-
нын баштайгы хүннеринде бе бедик көргүзүп чедип ап. «СК-3» деп
комбайн-биле тарааны дөрт кестирерини хүн норманын 115—130 хуу
чедир турар.

— Эрткен чылын бо-ла комбайн-биле 650 гектарны ажааган мен.
бо сезонда 400 гектарны кестирер хүлээлгенин база ажырап дээр, калы
ажааган турар ажыг комбайнер Туган Оскал-оолду социалист чарык-
чы кытырдым. Алдындайла көргүзү талазы-биле, удаа чоруп тур бис.
Та кайымы ажар ышкыш—деп, хоочун комбайнер чугаалап турар.

ЧУРУКТА: колхозтун мурнакчы комбайнери С. Марат кестирип кл-
пптер мурунда комбайннын чанында.
Фото В. МОЛЫНИН.

Кызыл тукту алган

Иниини малынга Ычангаш ол колхоз бригаданын кезигүне-
тем белеткенин мур- рт 75 тонна сипен белет-
күчү өдүрүп Чөөн-Хем- гааш райкомунун сип-
чик районун амыл- кээр планын 95 тонна
ишчилеринде Ленин а- кылдыр күсөткен. Ол
зы-биле амыл-агыл а- ышкыш коммунист Ондар
аразында шийтир Кы- Мыттымынанын бөдү 69
артедийн кезигүнеи а- ымылдан чидирг бол-
бөгүгө чедир 489 тон- ыл тутун чаалап алган.
на сипенин белеткен. Силос салышынын мы-
планын 71.4 хуу кү- на сипенин белеткен.
сеткен. Коммунист эш Арга- ымылдан чидирг бол-
чы удурулга № 2 койж- чоруп турар.

Чөөн-Хемчиктен

Василий Бүрбү дүжүтладыг та-
раажы. «Сут-Хел» совхозтун Бора-
Тайга салбырынын амыл-ишчилери
оң күш-ажыгчы үнелг турар. Оон
уудурун амылдары бо-биле үш
тоннада 113 га «Московка», «Сара-
то-2» деп сорттун кызыл-тазын
эки алаап өстүрөт.
— Бедик дүжүт шугуру амыл-
дан өстүрүр. Ажылынын эр-
кен чыдарыг дүжүтламын алап
көөрө, чагай дүжүт черин эки
салбырындай болгаш сугу-
рылганын чөп организастарымын
болдуулар. Гектар бугурунча ооаш-
тыр 30 центнер дүжүттү алырын
шиптирлээ бис. Хүлээлгези кү-
сеттөөр дээрине даалагалаа тур-
бас—деп, Василий Ландаровт чу-
гаалап турар.

Мынчаар эгелээ бис

Бистин колхозуветун тараажыла-
ры беш чылын бири чымында
инити тараа культураларын гектар
бугурунун ортума-биле 9.4 центнер
дүжүттү өстүрүп алырын хүлээлгези
турган. Оон иштинде кол культурта
болур кызыл-тазын гектарда 9.5
центнерин алып дээр. Торгалыжы-
лар ол сөзүңе эа болуп, тарагаанын
чайгы ажаалазын, сугарылганын
чорутуп тургаш, районун эске
ажыл-агылдарында дээр дүжүттү
өстүрүп алган.

Ону ажаап алырыга белеткел
ажылдары чөгүрү үнелде доозулан.
Эштер Фрол Шадрин, Владимир Рас-
ко, Александр Афанасьев. Кыргыс
Суруч-оол оларга баштааткан ком-
байнерлер болгаш шугураалык
деп комбайнерлерге, шугураалык-
терге болгаш хөдөөнчиктерге акша
шаналыны тыпсырып үш азы
хемчээл доктааткан. Ол хемчээл-
дер норма ажыг күсөткенин хир-
ре-чегээр-биле өзүп турар. Маңаа
ажылдың шынарын база барымда-
лар. Чарытын бири черин эгелээ
комбайнерге тыпсыр ымылда тур-
гускаан. Бригадаар аразында шя-

чир тараанын кестирер норманы
25—28 га чедир күсөткелээ. Бис-
те 11 комбайнерлерин бироза-ле
бо сезонда 250-300 гектар черин
тараанын ажаап деп хүлээлгө алган.
Августун 25-ке чедир 305 га та-
рааны анылап кескен. Баштай
ажаап алганын суланын гектар са-
нындан дүжүт 20 центнер ажып
турар.

Механизаторларын күш-ажыгчы
болгаш политиктиг идеякенин де-
тирерин, мурнакчыларын шаңнап,
мактаарынын хемчелерин колхозтун
баштаар чери, партия, профсоюз
органациялары чорутуп турар.
Ажыл норманын ажыг күсөткенин
дээр комбайнерлерге, шугураалык-
терге болгаш хөдөөнчиктерге акша
шаналыны тыпсырып үш азы
хемчээл доктааткан. Ол хемчээл-
дер норма ажыг күсөткенин хир-
ре-чегээр-биле өзүп турар. Маңаа
ажылдың шынарын база барымда-
лар. Чарытын бири черин эгелээ
комбайнерге тыпсыр ымылда тур-
гускаан. Бригадаар аразында шя-

чир Кызыл тукту тургуура бис.
Шак мынд моралдыг болгаш ма-
териалдыг деткичелер кижиликерин
идеякени улам көдүрү болгаш
күш-ажыгчы бугуруңуу беди-
лер.

Дүжүт ажаап алышынында кол-
хозулар ортузунга полит-массалыг
ажылдары калбарып чорударынын
айтырын коммунистерин иници-
аттарына чугаалашкан. Агитатор-
лары, лекторлары болгаш улусчу
контролерлары дөрт бөдүкө үкөш,
тус-тус участыктарга быжыгалаа.
Ол агитаторларын партком кезигү-
нү, агроном П. Сагояков, партком
кезигүнү, местком даргазы В. Чо-
лдак, к. сомол организациязынын
секретары Б. Монгуш-оол, партком
кезигүнү, колхоз даргазы А. Ано-
пенко олар тус-тус удуруңуу кирип-
кенер.

Бисте ийи кол шал бар. Шаң
бугурунда агитаторлар, агитчуузу
үндүрүкчүлери, лекторлар амылдан
эгелей турган. Топ шаңда агитчу-
дуз ам ийи уаза. «Крокодил» үш
бөдүрүзүн хурамын чыдылгаш.

катап үнгөн. Социалист чарык-
чы түңкелен үндүрү, көргүзүп
самбырамын бижириг тускай комис-
сия тургустунган. Оон составында
партияжи активчилери болгаш
үчүткитерни кириген.

Торгалыг. Кожайда, Хендере-
га, Эйиг-Хемде кайа клубтарыны
ажылын хову турлагарыне уган-
дыр деп шийтирлээш, оларын
кайымында-даа хана солундарын
үндүрүп эгелээ. Хүндүлгө самбыра-
ларынын, солун азыр витриналарын
арманын үргүчү чаартынын турар.

Бескү агитациянын эске-даа хө-
вирлерин бүтү-ле черлерде ажаап
алышынын кампаанияга дүжүтүр
делей берген бис. Шаңнара 6 ло-
дун астынган. Топ шаңда «Сонуу-
гандар!» деп бугуру тургустунган.
Маңаа кайа республика солундарын,
агитчуузу, «Чакыныт», аны-
бүрү мезелерин көрүп ап болур.
Шаңда амыл-иш ийи эгелчегил чо-
руп турар.

Августун 22-де колхозтун парт-
комунун хурамын чыдылгаш.

тараа ажаап алышынын, силос
салышынын баштайгы хүнне-
ринде амылдың байдалын чугаала-
шан бис. Күш-ажыгчы организастарымын
масса-политиктиг
ажыла чөтөстөр барын партбюре
иштеркен. Эрткен хүннерде амыл-
дан турган комбайннара 11 автома-
шина херек турда, а херек кырында
6-пл машиналыг туртуус. Эйиг-
Хем участыгунда 1 комбайн автома-
шина чок ужурунда амыл чок тур-
ган. Район организацияларында
чоруткан чамалык машиналар үрел-
болтуулан. Мынмы амыл эске-даа
чөтөстөр ажаап алышынын
терминин дүрөдиргенин шаптыг
болуру чугаажык. Колхозтун
баштаар чери-даа, партбюру-даа

ХОВУ АЖЫЛЫНГА ШАЛЫПЧЫ ТЕМ П, БЕДИК ШЫНАР ДЭЭШ

КАА-ХЕМНИН ТАРАА ХОВУЛАРЫНДА

Дүжүт ажаалдазынга шынар—кол чүүл

Бистин совет кижилер беш чылды бирги чылында бедик көдүрүшкүн-биле ажыдап турар. Бүгү чонун, оон-биле кады көдө ажыл-агымнын ажил-ишчилерин партиялык ХХП съездинин шийтпирлери хей-аыт кирип, оларнын мурунуга улут сорулганы салган. Колхозтарнын, совхозтарнын ажил-ишчилери кандыг сорулганы чедип алган турарын беш чылдым улут планында тодоргай айткан болгай. Иччанга бистин «Октябрь 14 чылы» колхозтун тараажылары, механизаторлары ол улут херекке боттарынын улут-хууун кирип дөш кызымак ажыдап туралар.

Тараа дээрже бистин куруевистин байлаа болгай. Бир эвес тараа хей болур болза, азыраан мал безин тодуг кыштаар. Каа-Хем району тараалаа чер деп санап турары таварыга эвес. Иччанга бистин артында шолдеринге тараан тараавыс 60 чылым элөөн чаагай болган. Колхозтун тараалаа шолдери Сарыг-Сеп чоогунун база Чеди-Паштын ховуларында чаттылган. Шунту тараан тараавыс 2771 гектар. Кезилдени чаа эгелөөн-даа болза, дүжүт ховмай эвес болуп турар. Кызыл-тастын ортуна дүжүт бир гектардан-на 12, а чамдык чердерин 14—15 центнер-даа четкилей бээр-дир. Бедик шытыг тарааны бодал көөрүүске, гектарына 15 центнерден кудулаас болу дег.

Бо курун бистин колхозтун куруеве дүжар планы 1200 тонна тараа. Иччанга-даа бар арталарымыс санап көөрүүске, 2000 тоннаны куруеве кирип артыны бар. Ол болза көдүргөн пландан ажыр 800 тонна хей тарааны дүжар дөш ол-дур. Ол хире хей хемчээлди тарааны куруеве шыгжамырыч кирип дөш чүве безин эвес болбайн аан. Иччанга жок бистин тараажыларымыс салган сорулганы чедип алмынга бузурелдиг. Улут үдөлини бүдүрде чүгө кузээр, шуугаар болза, ол күрөл бот-таймас дээрин бистин механизаторларымыс, ховунун бүтү ажил-ишчилери эки бирилер. Иччанга ажаал алышкынын баштайгы хүнеринден эгелеп ажыдап шынарчыч кичээлгеин угулдурунган бис.

Шынар дээрже кол чүүл. Бир эвес шалду хейү кестирип турган, оон бастырган тарааны комбайндан эгелөөн, шыга, шалдан хүлөөп алып пунктта чедир төп-чар болза, кагарал улут болур. Ол бүтүп өөрчип көрөш, артындагы баштар чери тарааны камгалаарынын суртаал ажилын механизаторлар, тараажылар ортузунга чоруккан. Тараа болза бистин бодуустун күжүсү-биле өстүргөн байлаамыс болур, иччанга оон үрөш бүтүп камнаа херек дээрин ажил-ишчилер эки угап билгенер. Оон түнели илден апарган. Комбайнерлер ам чүгө кестирген шалду хемчээл дөш эвес, а борбак тараа бүтүп дөш демисеки калбартакан. № 2 хову бригаданын төп шалында овааландыр тектүгөн чаагай кызыл-таст ол дугайын херечилеп турар.

Танда «Революциянын чабымыс» колхозтун комбайнерлерин республиканын бүгү механизаторларыга амыч чагазын бистин артында кижигүнери ижи-биле дөшкөн. Бисте ам 10 комбайн амыдап турар, а оларнын 3-мү чытыр кестирингенде. Тавычалыг нестирген тарааны август 21-ден бастырып эгелөөн бис. Чоокку үгө ченар 314 гектар черин таразы шыга дүжүргөн.

Баштайгы хүнерден эгелеп тура дүшөйи кончт кызымак ажыдап турар комбайнерлери айтыр чугула. Индыг шыртыгн чижээте Михаил Семинин, Василий Елисеев, Георгий Бычков хамааржыр. Олар хун нормалы 100—120 хуу күсүсид туралар. Сезон дүргүзүнд «СК-3» комбайн-биле 400—450 га черин таразын кестирер социалисттин хүлээлени муракчы комбайнерлер алган.

Бригаданын шалында амыч бо хүнерде 250 тонна амыч тараа амыч черде хей-ле чидар. Ол хире хей тараа шыда чыдыра-ла, бистин дүжар-галымыс чүгө 30 тонна. Индыг чедимче чок чүт болза, автомашиналарын чедипшениден болуп турар. Бир эвес бисти шее аш турар Кызыл-ды № 3 автожыл-агым машиналар-биле ханырган болза, бо үгө чедир 300 тонна чедиритер арга турган.

Кестирер ужуруг нормалын күсүсидеши, артыг ажылаан кижилерге немеле телекири бээрин бистин колхоз чорукчуларын көргөн. Шалындыг материалдыг дөшкөмө ажыды хынамчалыг эки килырынга дүзүлдү болур. Бистин механизаторларымыс Чеди-Паш ховузуна 1334 га кызыл-тасты, 180 га чинте-тараны кезип дөшкөн, оон Сарыг-Сеп чоруптар. Ажаал алышкычы бистин колхозындыг байдалыг кирген.

Ф. ДУЛУКЕЯ,
«Октябрь 14 чылы» колхозтун кол агроному.

УЛАМ НЕМЕЖИП ОРАР

Бир дугаар хову бригаданын төрү Хаймыл-агым-иштин мөөч-нелген чери. Бистин мында «Бурунгаар» колхозтун тараажылары, комбайнерлери ажыдап туралар. Куску ажыл эгелөө-ле чаа недела чоккулап орар, иччанга-даа темп дүргөн. Хову турлаанын кезээнде калбак шолде үгөн кызыл-таст хөлбөйкүндү чалгып чыдар. Ону бистин комбайнерлери кестирип туралар.

Кижигү бүтүзүгн кестирген шалду хун буру улам көдүп, калбарып бар чорур. Хун даг ар-

тынче чаштып кирери-нин мурунда шал хемчээри-биле ховуе үнү каар мен. Учүткн кижигү болган ажылымын алыш мынд, оон ам комбайнерлерин тус-тузунда хун дүргүзүнд тавычалыг, дөрт кестирген тараанын шалун хемчээри бээримге, чамдыкта Антон Сасинини-даа хей болур-ла, а эртенкиде Ондар Бауу, Илья Владимиров оон мурун берген-даа болузаар. Иччанга-даа кижигү бүтүзүгн көдүлүп, халын улам өрүсөп орар. Оон чылдаганы билингир. Чүгө дээрже.

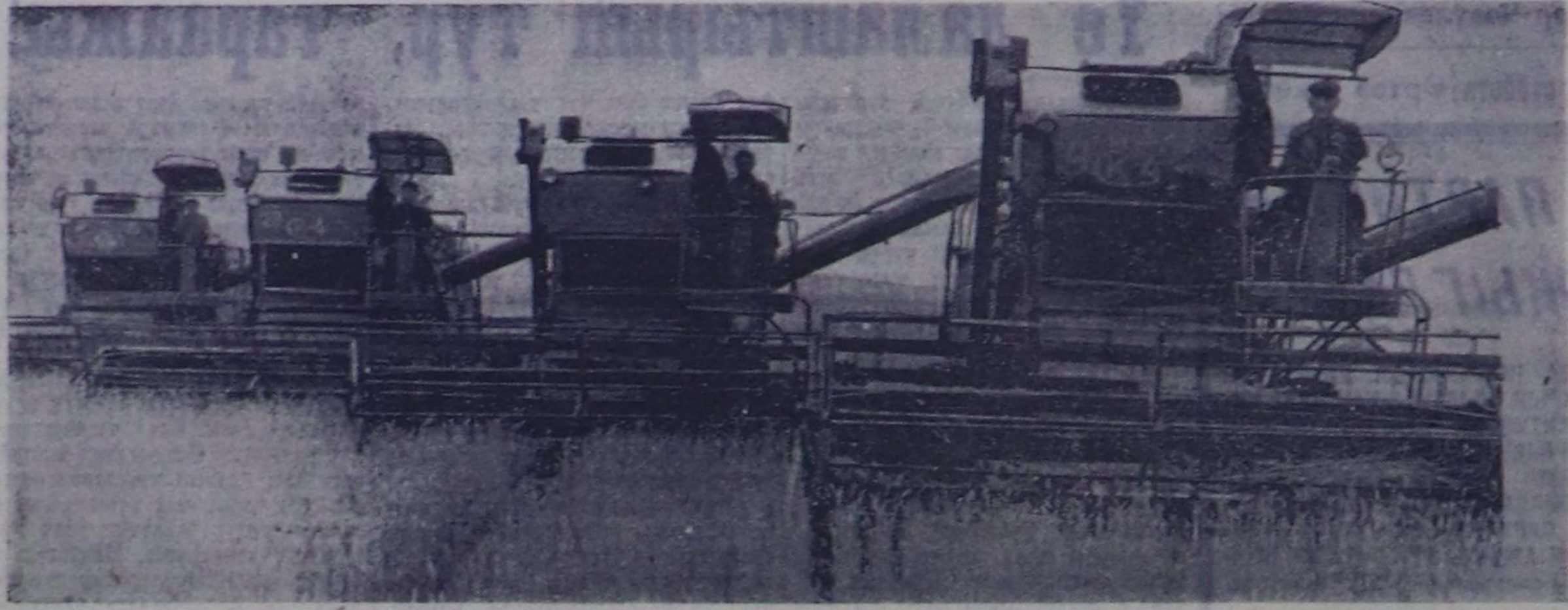
комбайнерлер боттарынын аразында чарыштыг болгай. Колхозтун муракчыларын алып турган, алдарыг комбайнер Сергей Микеев адавайн баары берге. Сергей ам каш чыл улай артындагы бирги черин эгелеп келген. Бо чылды ол 800 га черин таразын кестирер хүлээлени алган. Комбайнерлер ам дөрт ховук иштине 200 га ажыг черин кестирип каапкан.

Ажаал алышкынын эге хүнеринде илереп турар четкестерин оон артып болбас. Бисте 3

комбайн ам-даа шөөчө үнөөн, чүгө дээрже оларнын чамдык кестерин чедир септеген. Хову турлаа чонун мөөчөлөгөн чери түбүгө, миччага дээр агитаторлар келбөөн. Клеу эргелекти-ки көзүлбөөн.

Колхозтун куруеве сазар тараанын планы 2100 тонна. Кижилер миччаар кызымак ажыдап турла, ол план күсүсидинери чугаажок.

А. ЧЫРТАЙ-ООЛ,
«Бурунгаар» колхозтун хову бригаданын үчүчиги.

Моторларнын дирилөөн даажы Чеди-Паштын ховуун эртен хун үнери билек хөлөдиптер. Имир дүжүп, орайтай бергенде безин ол дааш чиптес. Ыччан харын улам дынзыг берген ышкаш сагындырар. Ол болза ужу көзүл-бес ховуда чалгып чыдар алдын тарааны кескен комбайннарнын, шаң-биле «хову корабльдеринин» аразыга маңнашкан автомашиналарнын даажы-дыр.

«Совет Тыва» совхозтун механизаторлары боттары-

нын кан «аыттарын» мунипкан, ол шолде могаг-шылап биабейн эжиндирип чоруп турар. Олар хүнде-ле 10,5 га черин таразын бастырган нормалын 18—20 гектар кылдыр күсүсид туралар. Комбайнар шуужуккан чоруп олурда, хову хөлзөй берген ышкаш сагындырар.

ЧУРУКТА: Чечен-оол Карашпай, Бичекей Арагачы, Монгуш Быстай-оол, Ошкулуг Өлчей-оол оларнын башкарган комбайнны кызыл-тасты кестирип кел чорур.

Чугула ролду техника ойнаар

Чеди-Паштын ховуунда бо чылым чаагай тараа үгөн. Оон колхозуна 2800 га кызыл-таст ээлеп турар. 500 гектар чинте-таранын үнүгү боа эки. Бистин совхозтун механизаторлары Чинте-Ховуда 1000 га тарааны дөрт кестирип эгелөөн. Ам чүгө беш ховук иштине безин оон хей кезин кезип каапкан.

Дүжүтү чидирип чокка ажаал алырынга кол ролду техника ойнаар. Мурунку чылдарда бистин комбайнерлерини эрги комбайннар-биле тарааны кестирин, үрелишкннге таварышкан туруп алып турган болза, бо чылым байдал шут өскөргөн. Ам совхозтун шолдеринде «СК-4» деп чаа «хову корабльдерин» карап четтес дөшкөмө чалган алдын тараанын ортузунда эжиндирип чоруп турар. Чаа техниканы башкарган кижилерини тура-соруу бедик, дүжүтү чидирип чокка ажаал алып дөш салган сорулганы улут. Бир комбайннын хүнде нормалы 10,5 га болза, Бичекей Арагачы, Александр Сендажы, Монгуш Быстай-оол, Чечен-оол Карашпай дөш ышкаш комбайнерлер 18—20 гектар чедирип турар.

«Демин сааскан төвө түдүп чир» деп, тыва улустун үгөрг чугаазында алып турар болгай. Бис баа-лаа демин болур дөш болдунар аргаларын

ажылаарын орадажып турар бис. Иччанга тараа ажаал алышкынын үнөөнде бөдүк-бөдүк болуп алган ажылаары кончт ажыттыг. Бистин комбайнерлерини бөдүк-бөдүк болуп алган ажылаар артыны дөдүк-биле ажыгалап эгелөөн. Бир бөдүк-ле 3 комбайн. Ол артыны ажыттыг чогун чүгө дээрин бо кыска үнүн иштине безин тода илереп келген. Бир дугаарында бот-боттарына дузалажырынга кончт таа-рамчалыг. Индыг болганда, эжини комбайн кандыг-бир түр үрелишкннге таварышканда, өскө өөрү чедип келген, ону доран эдип алырынга дузалажы кааптар. Оон-биле чегерелештир, техниктиг хандырылганы чорударыга база энтг. Демин ажылаан кижилерини чүш-ажылынын бодуручүлүгү бедик.

Куску кампания үзөинде механизаторларын ортузунга социалист чарытын дөштит, шын организатор болза, инити херекке ол улут дуз-болур деп чүвени партия организаторы үнелеп турар. Иччанга чарыштын бүтү хевирлерин дөдүк-биле ажылаарын совхозтун дирекциясы шийтпирлөөн. Хүнүн мадырлары бисте амдан тура-ла илереп эгелей берген. Хей тарааны ажаагаш хүнүн мадыры болган индыг комбайнерге шийчип чорур ымыкыды шыгып турар бис. Бир эвес ол кижигү дээр хун шала четтес ажылааш эжинге аштырар болза, ымыкыды ол

алыр. Комбайнерлерини бот-боттарынын аразында социалист чарыг эки организаторынган.

Партия Төп Комитетинин болгаш СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин көдөшүн ажыл-ишчилерини амыдыралын чаагайдып, материалдыг сорулгалын көдүреринче угапкан тускай доктаалын совхозтун кол агроному Григорий Тимофеевич Гудко бот механизаторларга тааныштырган. Механизаторлар ону ижи-биле дөшкөн, уткуп хүлөөп алганын. Доктаала үндөшкөн, тергидөөн комбайнерге бээр шаңнадыг тургускан бис. Чижээ, сезон дүргүзүнд 700 га черин таразын кескен кижиге 150 рубльди шаңналаа бээр, а 600 ганы кестирген комбайнер 100 рубльди алып дөш оон-даа мыай. Оон-биле кады, сезон нормалын күсүсидин комбайнер 400 кг тарааны халаска алып.

Ажыды чедипшкннинг чорударына шаптыктап турар чамдык таарымча чок чүдүлгөн айтыр чугула. Моон сонгаар 16 комбайн тараа ажаалдазынга үргүчү ажылаар. Иччаарга ол комбайннарнын бастырган тараанын чүгө 4 автомашина сөөртүр. Ужуру болза, бөдүрүп-даа, дөрт-даа кестирип турар комбайннарнын тараанын дажылаарынга 10 машина негеттнер. Комбайн 10 минута иштине бодунуң бункерин долдуруптар. Иччаарга ам дөрт-ле машина чедипшениден бир комбайн-

нын тараанын уруп алырынга барык бир шак чарыгдатынып турар. Индыг болганда комбайн турар ужурга таваржыр. № 12 АТА 10 машинаны чоруткан-даа болза, оларнын кузовтары чарык, тараа сөөртүр кылдыр деритилген, болган чок-ла үрели берилээр.

Тарааны 20 ажыл хүнүнде ажаал апарга совхозта бар-лаа болза, индыг чүдүлгө шаптыктап турардыр. Сөөртүр автомашиналар чогунда 200 тонна тараа шыда чыдар. Шаптыктап турар чүдүлгө бар-лаа болза, бистин комбайнерлерини, тараажыларымыс алыб дүжүтү чидир чок ажаал алырынга бузурелдиг. Эрес эрлер башкарган чаа техника турда, сорулга чедип алдынар.

Н. МОНГУШ,
«Совет Тыва» совхозтун № 2 саз-бырынын эргелекчиси.

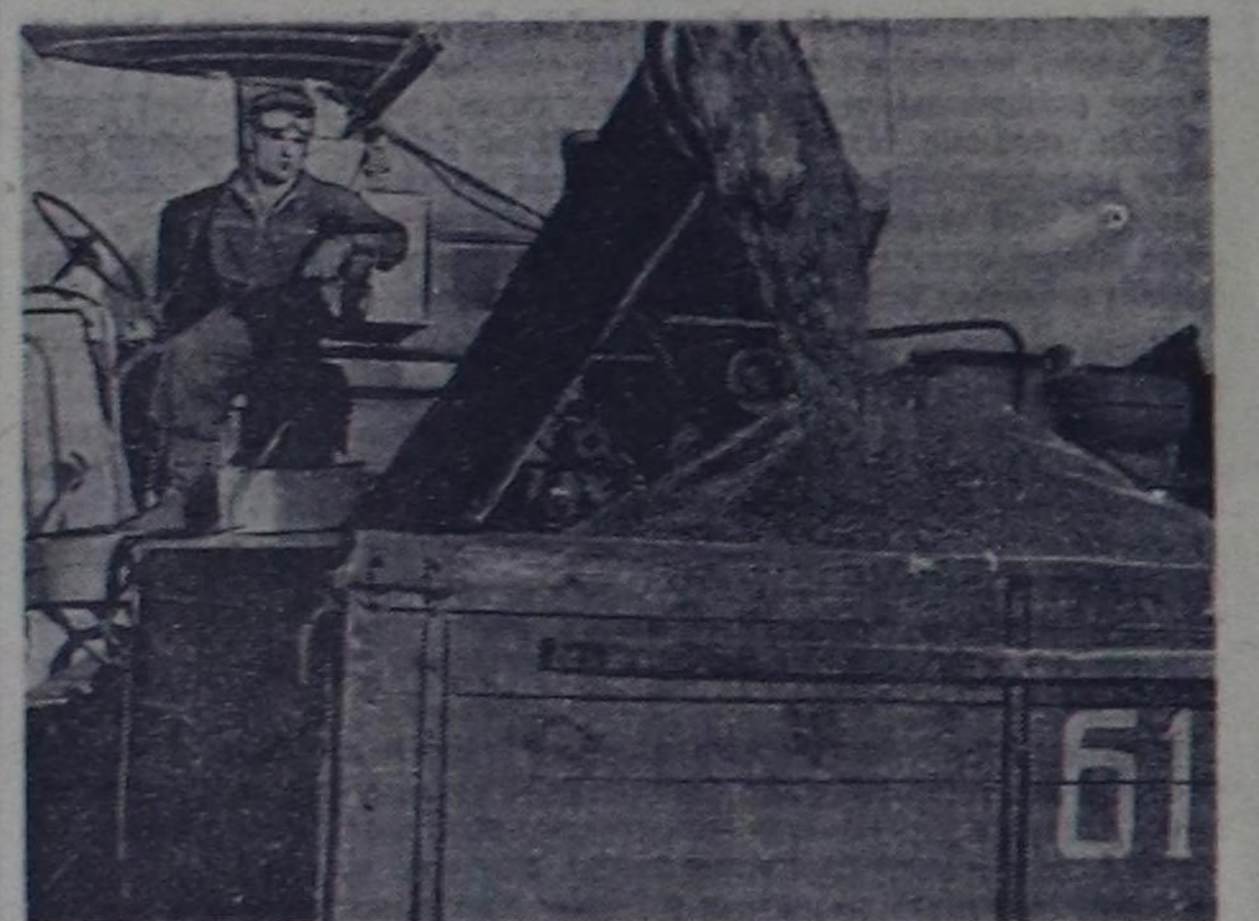
Комбайннын соон дарый

Бистин «Коммунизмче орук» колхозтун Саргалда № 2 бригаданын механикаторлары чаа дүжүтүг ажаалдазынче кидин кирген. Артындагы кижигүнерини өстүргөн тарааны чаагай. Дүжүтүг эки болуру трактористер бистерден улуг хамааржыр. Чайын тракторум-биле чер аңдарын турган мен. Аңдарган черим 300 га ажыг болган.

Бистин колхоз күсүкү чер аңдарыгазында бир тракторга 330 гектарын онааган, иччанга-даа мен 400 ганы аңдарар хүлээлени алдым. Тарааны кескен соонда, саваңын арыглаар. Оон бистер дүүн чаа-ла тараа чалгып чыткан сарыг ховуну дөшкө кара кылдыр аңдара бээр болгай бис. Ам дээрзинде ол ажыл эгелээриниң кырында. Бир-иш хонуктан аңгысты чарып кириптер бис. Ыччан бистин күчүлүг тракторларымыс комбайннарнын соон ызыртур сүрүп чоруп каарлар. Ол болза «комбайн шолден чаллаар-га-ла, оон орнунче андазын кириптер» дээни-дир.

Саргалда тараавысты 9 трактор аңдарар. Мурунку чылдарда чаччылыг эзу-гаар. Кузума Лифанов, Кузума Баланин, Уксаар Ойдуу-оол баштаан кезек эрлер кан «аыттарын» башкарган, калбак шолдугу ужукчы кириптерлер. Нормалын иш катал ажыр күсүсеткен кижилерге ажыл төлөвирин баа-лаа иш катал немей төлөөр дээрзин бистин колхозтун баштаар чери шийтпирлөөн. Бистер ону ижи-биле уткуп алган бис. Келир чылдын дүжүдүгүн салым-чолун шийтпирлөөринге бистин үдүгүсү ыччаар кирер.

О. ДОРЖУ,
«Коммунизмче орук» колхозтун трактористи, район Советиниң депутатид.

Узук-соксаал чокка

Беш чылдын баштайгы чылынын элбек дүжүдү ажаал алырынга чолчаачылар эзөө эвес үлүг-хууун кириптер. Ол индыг болбас аргакан. Иччанга-даа ажылга, ылангыч тараа ажаалдазынга автомашиналарнын ролу улут. Шынап-ла бодан-даа көргө, автомашина чок болза, тарааны ховуудан манчап алып бөөр.

Амыч бо хүнерде автомашинанын амыч улут. Терзэн колхозумга алды чыл иштине амжыдап келдим. Ол үнөкн иштине кандыг чүкн сөөртпезн дээр. Ыччанга-даа күзүн тараа кезилдеси эгелээри билек, ховуга нэлп туруптарым чаң-чыл болу берген. Тараа ажаалдазынга изиг кү-

зелим-биле кирип кижигү мен. Бистин «Коммунизмче орук» колхозтун төвү Нек-Хаз суурнуң чогуунда кызыл-таст быжа көргө, комбайннар ону кезип кирипкен, а мен оон таразын сөөртүп эгеледим.

Хүнде «ГАЗ-51» машинанын сөөртүр нормалы 14 тонна. Мен ол чикен-нормага доктаавым, ыракта ажырып турарым өөрчүтү. Кижигү эки амылдаарга, ажаа чүгө болу эвес, а өөрү база өрүрү болгай. Амыч бо хүнерде колхозтун хоочун комбайнерлери Дресвинников адашкыларнын комбайнларында чаа тарааны үзүк чокка сөөртүп турар мен. Мээң бурум-биле комбайн туруп, ма-

шина манаар ужурга таваржып кербөөн. Комбайнерлер эртен эртеини тургаш чоруптар, а мен оларнын соондан баа-лаа хөптөр мен. Шан ыччалдыг кызыман ажылааас белза, дүжүт ажаалдазынче ховуулар. Ам хүнде-ле 36 тонна чедир тарааны сөөртүптер аларган мен. Колхозна автомашина чедипшени турар үгө, тура дүшөйи амылаары чөрлө чугула. Бир эвес бистер, чолчаачы кижигү бүтүгү күжүсүстү дүжүт ажаалдазынче салыр болуузура, тараа дүргөн ажаа-тынар.

Б. УВАНГУР,
чолчаачы.

Улусчу контролёрлар хайгааралга алыр

Каа-Хеминде ажыл-ишчилери бо чылым дөртен муң гектар ажыг тараа култураларын ажаал алып ужуруг, оон иштине 30 муң гектар кызыл-таст. Индыг болганда ажаал алышкычы бичи-лаа ховулаштын турбас ужуруг. Иччанга тараа ажаалдазынга белеткелдиг хыналдаары улусчу контролёрлар кичээлгеин дашкаарлаштынар. Колхоз, совхозтарын, сельхозтехника сабырынын, тараа хүлөөп алып пункттарынын чаа дүжүтүгүлөөн алырынга белеткелди болган куруеве кирген тараанын шынарнын хыналдазын чогуту үзөинде чоруткан. Хей-хей амыл-агымлар тараа болгаш сөөкө нембайнерин, тракторларын, машиналарын, арыглар автомашиналарын бүтүрелдиг кылдыр белеткөөн. Дүжүт ажаалдазынын үзөинде чорудар амжыдап планын колхозтар баштаар черлеринге чугаалашкан.

Ыччаарга ам ажаалданы дүргөн чорударыга автомашиналарын үзүк чок ажылаары улут ужуруг-дузайыг дээрин улусчу контролёрлар эки билеп туралар. Чолчаачыларга таарымчалыг чурттаар черин аңгылаарында, күш амжыдап кайы хире шын организаторлардан автомашиналарын чок ажылаары оон хамааржыр. Автомашиналарын амылаарыга, тарааны куруеве саздырыга эртен чыгып турган чыгыгы бодурус дөш ол бүтүгү улусчу контролёрлар хун бүтүгү хайгааралыгы тургускан.

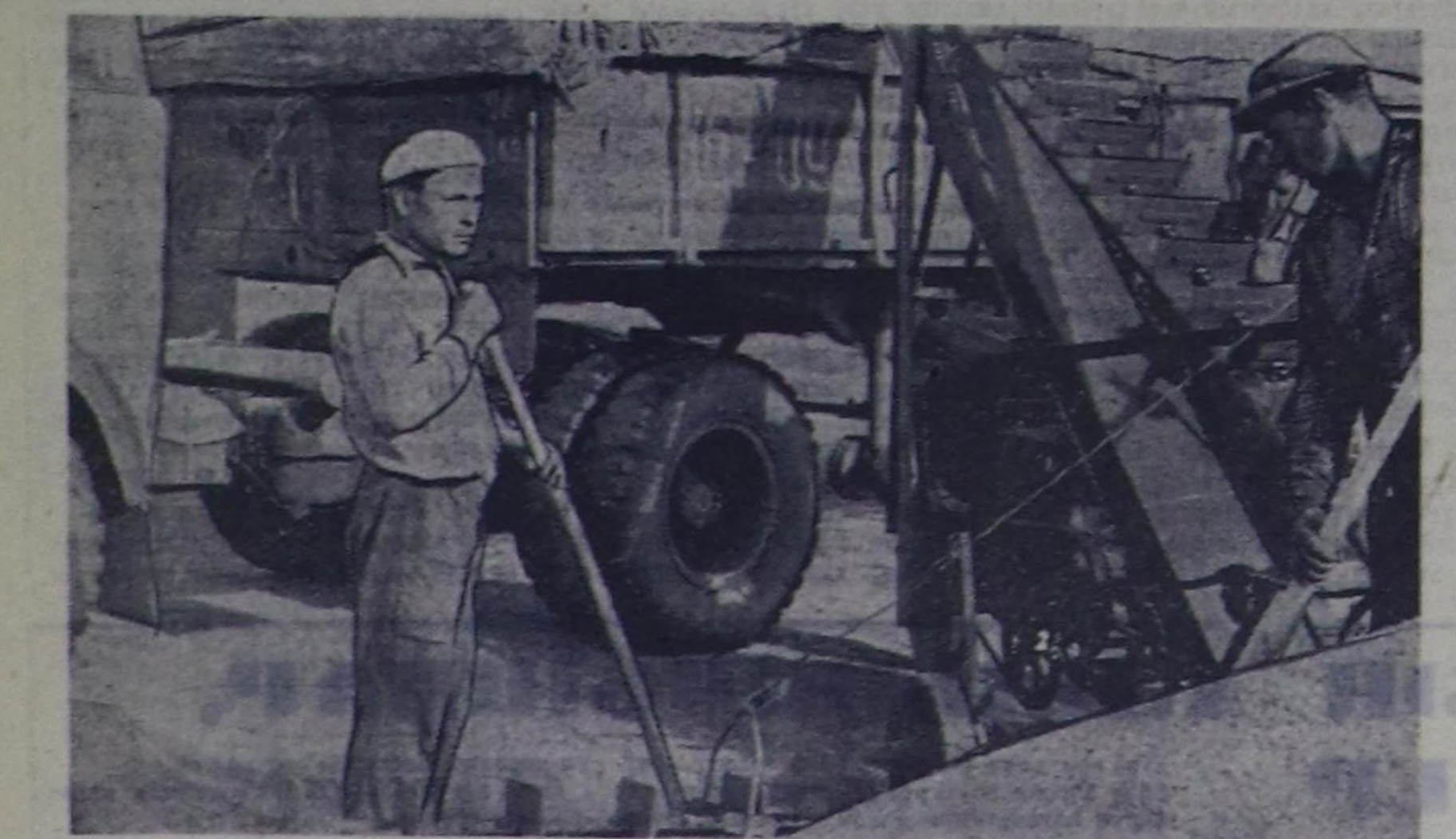
Ам ажаалда эгелөөн. Хун келген түдүм хей чаа күш немеежип турар. Бистин районуң шал-

дериче он-он, чүс-чүс комбайннар, автомашиналар үнү турар. Баштайгы тараа куруеве шыгжамырыч кирип эгелөөн. Ол чаа тараа сөөртүгө үзөинде төнтүк-чайлары, үрелирин хайгааралыгы — улусчу контролёрларын сорулганы болур.

Районун чамдык колхозтары эртен чылым богуун, шыгымың таламы-биле куду шынарыг тарааны дүжаап турган. Ол ышкаш «хей тараа орукка тогүткен. 1965 чылда районуң колхозтары Иччанга тараа хүлөөп алып базазычче болган өскө-лаа пункттарына 10147 тонна тарааны сөөрткөн, а оон чүгө 3124 тоннамы эки амыч дөш санаап болгай. Иччан көргө, автомашиналар муң ажыг тонна бөдү, сүтү халаска сөөрткөн ол. Индыг болганда 300 ажыг рейс чүк чок болган, а колхозтар транспорту организаторларына хей ачканы халас маңдылгыга төлөөн. «Октябрь 14 чылы» колхоз Кызылдың хүлөөп алып базазычче 532 тонна тарааны сөөрткөн. Оон 434 тоннамын эки дөш, а 98 тоннамы сүт, бөк, кудурук болган. Иччанга ол колхоз тарааны кургудылашкан, арыгашкыны дөш хүлөөп алып базазычче 4120 рубльди төлөөн. Баа-лаа ол чылым «Бурунгаар» колхозта 138 тонна. «Ленин ордуна» 75 тонна сүтү, кудурук хей сөөрткөн.

«Коммунизмче орук» колхоз өскө амыл-агымларга бодураа эки шынарыг тарааны дүжаап келген. Куруеве шыгжамырыч кирип тараа бедик шынарыг болуун дөш шынарнын, курга-

Л. САВКИН,
Каа-Хем районуң улусчу контролёр комитетинин даргазы.

Чеди-Паштын ховуунда дистиңипкен чоруп турар хей комбайннарнын бастырган тарааны «Октябрь 14 чылы» колхозтун № 2 хову бригаданын төп шалында овааландыр мөөчөттинин турар. Улут кузювтарын автомашиналар ол тарааны алган. Кызылдың тараа хүлөөп алып пункттууиче үргүчү чоруп турла-ла, овааланган сарыг «дөң» барык сымга эес. Комбайннар-биле шаң аразында маңнашкан машиналар ону улам өсөп каар.

Ол харымсалгалыг ажыдап шаң ажылымын М. Калал Краснов, Зот Пирогов, Валентин Акатьев баштап бөдүк кижилер шыгыгы хуусени турар. Шолден селген машиналарын тараага дүжүрер база оларнын хүлээлгеси. Тараа арыглар машиналар бузуп хун иштине тура дүшөйи ажыдап турар.

ЧУРУКТА: М. Краснов, З. Пирогов, В. Акатьев оларнын куруеве шыгжамырыч чорудар тарааны машина-га чүдүрүп турары.

Фотолары М. СУГЕ-МЛАДЫРЫН.

Ийиги арын

1966 ч. август 27

ШЫН

ТЫВА РАДИО 30 ЖАРЫН

БАШТАЙГЫ ДАМЧЫДЫГАЛАР

„Дыннаар, Кызыл чугаалап тур...“

Дикторнун бу кыргыры сөстөрү бистин республиканын бүтүлө булуштарында хуу бүтү чыгылынып, хой муң радио дынчакчыларынын сеткил-саткында чачыл болуп иш берген. Бу сөстөрүн амыга уеле мырмкы Токунун ачылары болган Монгун-Тайганын малчыларын, Тандынын таражакчыларын болган Тере-Холдун балмчыларын, Ак-Довурактын ачыларын болган Хову-Аксинин туугуларын дээр өскөлдөр-дөөлөр чөк болганга хууңуң-не динч-нап болуурлар.

В. И. Лениндин сөзү-биле алырга, радио болза саамаң чок болган мырм-урак дивее солун болур. Саамаң чок солун—радио Тывага бирде дугаарында 30 чылдар мурунда, 1936 чылдың август айында сөөлүгү хуштерине болуңу баштайгы дамчыдылгаларын эгелээр. Тывага радионуң чедип келген, доктаамал дамчыдылгаларын эгелээр арат массаларын култура болган полит-тика талазы-биле оудеңине чугу-ла башып, чурттуу амыдыралыга уулду болушкуну болган. Радио дамчыдылгалыга херектээр бүтү-ле нарын аппаратура херекселерин ийчаарда Тывага Совет Динчелер бер-гис, совет тускай артемнелер радио станцияларын эгелээр турган.

Тыва Арат республиканың ради-оуңу баштайгы дикторлары, ийчаарда А. М. Чимба болган В. Ш. Кок-оол болуп турганнар. Олар чүг-те диктор хуузаларын күөсөдип турган эвес, харын көрөспөндөңия-ларын, сөөлүгү медээлерин боттары бижиш, иштикте болган дагыткыда болушкунуларын тайылбырлап, литература болган музыка да-чыдылгаларын организастап, ийде-кейил амыдалап турганнар.

1941 чылдың июль 14-те ТАРН-ның Топ Комитетинин болган ТАР-ның Сыйттар Чөвүлелиниң доктаамал баулар республиканың радио комитетин тургузган. Республиккага радио дамчыдылгаларын улам ийчэ хөг-жүдөр, немес-фашисттер эжелечил-лерге уду Совет уластуң демисел-лери дугайында Ада-чурттуң Улгу дайынынң фронтундагыларын ме-дээ-лерин хууңу боттары дамчылар, бүтү күшү фронтта дуулаарыныче мобил-лаастар деп сорууганын ийчаарда радиокомитеттин мурунга салган.

Тываның радиоуналлары, республиканың харымчалары-биле кады, радионуң мурунга салды-ган сорууларын төлөткөн-биле күөсөдип ийдалаар. Олар бу-дүрүгениң муракчыларын болган суралгы малчыларын дуржула-зын радио дамчыштыр ийтердери, амычал чопарың дайын үезинде ийдуруп турган патриоту эгелечил-саваларын калбаа-биле пропаган-далап турганнар. «Бүтү-ле чүвени фронтта, бүтү-ле чүвени тышкел-сеге» деп рубрика ийчаарда радио-дамчыдылгаларына доктаамал бо-луп, чугула чери эгелээр турган.

Ада-чурттуң дайынынң тышка-сеге довуушкунуң соопта комму-низм тургузушкунуң херекте партия болган чактамын салган улу-с сорууларын боттадылар талазы-биле Тыванын амычал чопуңуң ку-жун мобиллаастарына рес-пуб-лика радиону чугула ролюду болган.

Тывага радионуң баулуң паш-кын хөгжүдери чүгө 1944 чылдың соонда, Совет Эвилелиниң уластары-ның амы-дуны өг-бүлөсинде Тыва-ның каттыкчыларын бээр эгелээр. 1945 чылда бүтү Тывага чүгө 1500 хире радиоточкалар турган болуп, ал республикада радиоточкаларын болган радиоприемниктерин саны 30 муң амыч турган, азы 20 катан өскөн. Амыч үеде Тывага радио чөт-

пейн турар суур чок деп хөөрем чокка чугаалап болур. Радиоприем-никтер мырмкы оларда амыдалап турар хой-хой малчыларда, орук тудукчуларында, мыл бетелечиле-ринде, геологтарда бар. Олар Москва-ны болган өскө-дөө улуз хоорай-ларын, Тываның радиоамчыдыл-галарын доктаамал динчпап турар.

Радио бистин республиканың амычал чопарың амыдыралыче ханым-биле сичингип кирген. Ийча-лап радионуң ол онзагай болган күчүгү шынарын бистер, радиожур-налистер болган харымчалар боттарымың хууңу боттары амы-дыралыче ханым-биле сичингип кирген. Ийча-лап радионуң ол онзагай болган күчүгү шынарын бистер, радиожур-налистер болган харымчалар боттарымың хууңу боттары амы-дыралыче ханым-биле сичингип кирген.

Республика радионуң чопуңу өзү-турар ийдегелерин болган со-мурууларын дүшүр дамчыдыл-галарын теманын калбартыр бол-ган оң хөвирлерин байланыштар талазы-биле чогадыкчы дилээр-иникирин чорудуп келген. Оң түң-нелинде бистин чамдык дамчыдыл-галарымың чон сонургал-биле динчпап, ол дамчыдылгаларга бистин бижикичелерин ийдекейил кириш-тир апарганнар.

Неделя санында-ла болуп турар хойжуларга тускай дамчыдыл-галарын дүшүр радиожурнал «Шагар-Ары», «Уауусу контроль боттарымыңында» деп рубрика, «Чалым назынын отчу-га-жы» деп амыктарга дамчыдыл-галарын чалаап ал турар. Литература, ийчэ болган музыка дамчыдыл-галарын бистин программасына база чугу-ла чери эгелээр турар. Радиоам-чыларын боттарымың болган өгөрлөң олура, бистин национал театрымың сиспазынга болуп турган шынарын, чечен чогаал-дарын, классиктер болган амыч үениң музыкаларын, орус, тыва дыл-дарга ийчаарын динчпап турарлар.

«Межегей» совхозуң суралгы хойжуу Оон Токс-оол радиога ха-маарыштыр болуңу ботталып бистин корреспонденттериниңе мынча-ар ийеректөө: «Мен Кызылдан дамчыдылгаларын хууңу-не чогурушканында радиоприемник-биле динчпап турар мен. Ол медеэ болза мээң өг-бүлөмнүн бүтү кижигини-ринге чачыл апарган. Дамчыдыл-галарын республикада муракчы хой-жуларын чугаалаар, оларын бил-бик дуржуламын билпип ай, хөг-жүдөр, хөгжүмдө таалады бол-ган сөрүшкүнү ал турар бис».

Оон Токс-оол чүгө радио дын-чакчы эвес, харын ийдекейил бот-талып, ол болуңу байлак дуржула-зынын дугайында чугаалап, хой-жуларга белеткен тускай дам-чыдылгаларга чачыл эвес улам ки-ришкен. Радиоамчыдылгаларына кыска мыйаар ийдекейил кириш-тир авторлар бисте хой. Оларын арзында туудуру Семён Санда-ны, Угу-Хемден Донган Аракча-ны, Кызылдан Фелор Кругового, хойжу Иван Карбыш болган өскө-дөө чүг-те авторларын алап болур.

Тывага радионуң баштайгы да-мчыдылгаларын болганымдан бээр 30 чыл оон ботуп республика деме-длерин турар. Бу үениң иштинде радио пашкын хөгжүп, кижил бурунгу амыдыралыче ханым-биле ийтер-ип кирген, чопуңу културауң оудеңине оң улуз ролюн база ка-тан маада онзалап айтыр херек. Радио-биле чөргөштор бисте ам.

Телевидение база амыдалап эгелээр. Оон дамчыдылгаларын амыдыл-галарын доктаамал эгелээр. Радио-дамчыдылгаларын эгелээр тускай чөк болган ужурунда, култура амы-чалы ий баштайгы дамчыдылгаларын бот-тарымың амыдыралыче ханым-биле сичингип кирген. Ийча-лап радионуң ол онзагай болган күчүгү шынарын бистер, радиожур-налистер болган харымчалар боттарымың хууңу боттары амы-дыралыче ханым-биле сичингип кирген.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Дамчыдылгаларын ука-шынарын чүг-дээр, колдуңа нам, чактамың иш-тики, даштыкы политикамың дугайы-н, Совет Эвилелиниң социализм тургузушкунуң талазы-биле улуз чедикшиктеринин база ТАР-ның амычалы-штурмуңа талазы-биле чедикшиктеринин дугайы, бүтү дегелер байланы бол-ган ТАР-ның нам, чазанын хууңу бот-руде ийдуруп турар доктаал, шип-тирлеринин дугайын тайылбырлап, чамдык шынарын, концерттерин база дамчыштыр турган. Ам болары-мга, ийчаарда радиоамчыдылгаларын боттарымың амыдыралыче ханым-биле сичингип кирген. Ийча-лап радионуң ол онзагай болган күчүгү шынарын бистер, радиожур-налистер болган харымчалар боттарымың хууңу боттары амы-дыралыче ханым-биле сичингип кирген.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Радиожурналист, сөөлүгү медеэлер редактору Дартан-оол Ендан тыва радио штурмуңа кыс чылдар бурунгаар амыдалап турган, амыч пашыон-лер Норжуаа Дажыена Данырын биле Часкал Бугунон Сандуп олардан интервью ал олурары.

Радиоамчыдылгаларын полит-тикти болган уран-чечт демеэл мида амыдалап, ону кымыл белеткен турар журналистердин улуз хама-арылыгы. Ботуңуң амычалы ханы берилген, бедик мергендилер жур-налист кадрлар болган инженер-техникте амыдалычар рес-пуб-ликамың радиоамчыдылгаларын белеткен тускай медеэлер редактору Дартан-оол Ендан, Дарина Зуборова, кол-го амычалың дамчыдылгаларын ре-дактору Херек Седип, литература, ийчэ болган музыка редакциямың редактору Алексей Чаран-оол, ра-дионуң кол редактору Тонган Тарга, инженер Юрий Елдокович, Олег Зай-на, техник Юз Маады болган өскө-дөө кезежениң-дөө аттары алап болур.

Бистин белеткен турар програм-масына амыдала чөтпестер бар, чам-дык дамчыдылгалар кууш шынарды болуп турар. Ийчаарда радио ко-митетинин бүтү амыдалычарын дамчыдылгаларын шынарын СЭКП-нин XXIII съездинин, чопуңу өзү-турар политиктин болган културауң демеэлениң ийдегелерин дүшүр улам энжидер дээр бүтү күжүн салыр.

И. ШИРИПЕИ, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чамдык радио-дамчыдылгалар телевидение комитетинин даргасы.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле дамчыдылгаларын чорудары-мың база дааскан турган. Дамчы-дылгаларын хууңу-не кезежениң 6 шактан 8—9 шактарга чедир чо-рудуп турган, чамдык чачылгас шак ийштинде доошуп каалтар, а чамык-та 2—3 шактар дургузуда уругу-чу-лап бээр турган. Чүгө дээр, ийчаар-да радиоамчыдылгаларын доктаа-мал шактарын пашы болган дамчы-лар чүдүлдерин пашының темалары-на база чөк турган. Ийчэ болза-да, дамчыдылгалар чорудар кижилер на-мың масса чопуңу револютуңуң су-чурмуңа кижилер сорууламыңа да-хажымай турганнар.

Мен ийчаарда база-ла ол амычалы-штурмуңа амыдалап турган мен. Ийча-лап култура амычалың сайды Тавос Седип-оол тыва дыл кырынга радио-биле

(Кызыл хоорай Совединиң сессиязы)

С. САДЯ

ТЫВА — СИБИРЬНИН ХӨМҮР ДАШТЫГ ЧАА ЧЕРИ

БИЧИИ УРУГЛАРГА ДЕЛЕГЕПДЕ ЭН УЛУГ КУРОРТ

БЕШ КИЖИ ШТАТТЫГ ЗАВОД

ДИКАБАНД—УЛУГ НАЗЫДЫГЛАР СУУРУ

КАЙДА-ДАА УЛУГ ШАКТАР

Чагылгаларны утпаңор!

СЕНТЯБРЬ 1-ДЕН ЭСЭДЭП 1967

СОЮЗПЕЧАТЬ

18-тинң комитетинде

ФОТО ЧТК-СЭТА-НЫМ.

АЛЫРЫНЫҢ КОМИССИЯЗЫ. } }

«ВОСТОК»: «blp—aw» 5
ПАВЛИ ТРАТРЕА: М...

актарда.

ылда күрүнениң башкы институту

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАКУЛЬТЕДИНГЕ ХҮНДУСКУ
БОЛГАШ ЗАОЧНО САЛБЫРЛАРГА ДАРААЗЫНДА ТУСКАЙ
ЭРТЕМНЕР ААЙЫ-БИЛЕ СТУДЕНТИЛЕР НЕМЕЙ
ХҮЛЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР:

а) физика немелле тускай артемниг математикага
б) математика немелле тускай артемниг физикага.
Билдириншикинге каразында документилерни кошар:
Ортаку артемниг дугайлыга документизи (боду-биле).
Характеристика.
Лопчу намдары.
286 маймыктын омчи шынымылгазы.
314 гелчээлди 4 фото-чурус.

Өг-бүдөзүнүн дугайында шындыкта.

Билдиришиңиздерге 1966 жылдың сентябрь 3-көчөсүн алып, Кирериниң экзамендерин сентябрь 5-тен 15-ке дейр чорудар.

Дараазында кирериниң экзаменнерин дужаар:
Математикага (аас, бижимед-биле).
Физикага (аас-биле).

Документилерни дараазында адресча чорудар: Бызыл х
й, Ленин кудумчузу, бажын 40, башкы институту.

ХҮЛЗЭП АЛЫРЫНЫҢ КОМИССИЯЗЫ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ Адрезы:

Бызыл Шегинкин — Кравченко кулунчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторлук 24-63, редакторлук оралакчыларынын 35-24, 25-38, харысгалгалы секретарынын 23-35, партияны амырал килдинин 23-54, агитация болгаш пропаганда килдинин 37-13, кезде ажал-агый килдинин 21-47, ултпур килдинин 22-64, чага, ажалын болгаш кезде корреспондентилер база совет тургузуп болгаш амырал л килдинистерин 21-27, иштиги информация килдинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларнын 27-41. Со- лун келбей болганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-нин Министрлер Чогууделин чанына Паралла өргелелин типографиязы

TC-00182